

DIN POLITICA RELIGIOASĂ A ROMÂNIEI MARI: MEMORIUL LUI ONISIFOR GHIBU DESPRE POLITICA ROMÂNIEI FAȚĂ DE VATICAN DUPĂ 1918

Neiertată greșeala de politică internațională a României după 1918: politica față de Vatican¹.

În Arhivele Statului din București se găsește un important segment din principalele documente contemporane referitoare la problemele de natură religioasă ale României Mari. Un astfel de document este și un memoriu, datat 22 iulie 1969, în care Onisifor Ghibu își exprimă insatisfacția față de politica eronată a guvernelor României Mari în problemele de natură religioasă, mai exact față de Vatican. Acest memoriu (inedit) este sub formă de concept (ciornă) și din păcate nu se specifică cui este adresat, însă se poate presupune prin citirea lui, că este adresat unei persoane cu putere de decizie.

Trebuie subliniat că Onisifor Ghibu a desfășurat o amplă activitate de cercetere, în chestiunea problemelor de natură religioasă și în relațiile României cu Vaticanul. În urma acestei munci, Onisifor Ghibu dovedește cu documente, cum catolicismul unguresc a fost, este și va fi un instrument politic, iar biserica romano-catolică din fosta Ungarie nu reprezintă numai tradiționala ofensivă religioasă a catolicismului spre Orient ci și ofensiva maghiară față de națiunile nemaghiare.

În ceea ce privește politica religioasă a României Mari, aceasta a fost rău organizată, fiind marcată de încheierea a două acte diplomatice (Concordatul-1927 și Acordul de la Roma-1932) net defavorabile statului și poporului român. Însă, ceea ce a fost mai periculos pentru securitatea României și liniștea spirituală a celorlalte confesiuni a fost iredentismul maghiar, care acum acționa sub masca bisericii catolice din România Mare.

ANALIZA DOCUMENTULUI

În cazul documentului de față, Onisifor Ghibu, acuza Consiliul Dirigent de "neiertata greșeală săvârșită... în politica religioasă și minoritară".

După opinia sa, în loc ca Adunarea de la Alba Iulia să se fi restrâns la decretarea unirii complete cu România, ea s-a restrâns numai la decretarea unirii politice, lăsând intactă vechea problemă religioasă, hotărând în schimb: "egala îndreptățire și deplina libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de stat"², adică și "pentru cultele patronate de principii calvini și de regii unguri și austrieci"³.

Îmbătați de formula "autonomiei" bisericilor, românii au uitat că acea formulă era un paravan pentru o stare de drept și de fapt creată în timpurile când românii nu aveau nici o apărare și când acele autonomii erau create în prima linie pentru a ne putea desființa pe noi. Autonomia confesiunilor din Transilvania nu era cerută pe considerații creștinești sau umanitare, ci pe considerente politice pentru ca prin ea să fie asigurată preponderența minorităților venetice, împotriva majorității autohtone care nu avea voie să renunțe la dreptul său de viață.

Bisericile străine din Ardeal fuseseră organizate ca niște fortărețe nu numai de apărare, ci de atac și cucerire. "A lăsa autonomia neatinsă, înseamnă a păstra în corpul nostru elemente de distrugere a însuși organismului nostru"⁴.

Personal consider opinia lui Onisifor Ghibu corectă, dacă ne gândim că în euforia evenimentelor

¹ Arhivele Statului București-fond Onisifor Ghibu, dosar 122, f.74-76. Mulțumim pe această cale domnului Octavian Ghibu, fiul lui Onisifor Ghibu, care ne-a pus la dispoziție acest document din Arhiva Familiei Ghibu.

² Ioan Scurtu, Constantin Mocanu, Doina Smârcea, *Documente privind Istoria României între 1918-1944*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1995, p.10.

³ Onisifor Ghibu, *La o răscruce a vieții mele*, Cluj, 1938, p.26.

⁴ Onisifor Ghibu, *Necesitatea unei revizuirii radicale a situației confesionale din Transilvania*, Cluj, 1923, p.5.

nimeni nu se gândea la consecințele viitoare; a fost dacă vreți o situație asemănătoare cu cea din decembrie 1989. Cum avea să se înțeleagă această măsură în mod practic rămânea să se vadă mai târziu⁵.

După dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar nu se poate afirma că între statele successorale a existat o politică religioasă comună (cum a fost de pildă cazul Miciei Înțelegeri); cel puțin pentru faptul că a existat o problemă comună: biserica catolică și încheierea unui Concordat cu Papa de la Roma. Problema a fost comună însă rezolvarea a fost unilaterală, atât pentru România cât și pentru Cehoslovacia și Iugoslavia. După cum se știe semnarea tratatului de pace de la Trianon (4 iunie 1920) a însemnat și începutul unei politici revizioniste dusă de maghiarii din Europa centrală, conduși de la Budapesta⁶.

Acțiunea revizionistă maghiară a culminat cu cele două Dictate de la Viena, cel cu Cehoslovacia (1938)⁷ și cu România (1940)⁸, când Ungaria a răpit teritoriile de la cele două state, fără o înțelegere bilaterală. Un rol important în politica revizionistă maghiară l-a avut biserica catolică din fostul Imperiu Austro-Ungar, care acționa în continuare împotriva celor care au acționat înainte de 1918: români, cehi, slovaci, sârbi.

În România biserica catolică a fost sprijinită (pe fondul slăbiciunii statului român) și de nunciul papal de la București. O politică de stat conștientă în domeniul cultelor, ar fi arătat Vaticanului fără putință de contradicție, că în România, biserica latină nu poate pretinde altă situație decât aceea care se desprinde, pe de-o parte din rolul jucat de ea în dezvoltarea statului român, iar pe de alta din raportarea pretențiilor ei, la poziția creată pe seama bisericii ortodoxe⁹.

*

"În ceea ce privește celelalte două state successorale ale Austro-Ungariei, Cehoslovacia și Iugoslavia, au statificat întreg învățământul confesional maghiar moștenit de la unguri, naționalizând și imensele averi ale Bisericii romano-catolice..."¹⁰.

SITUAȚIA RELIGIOASĂ ÎN CEHOSLOVACIA ȘI IUGOSLAVIA

Nașterea statului Cehoslovac a coincis cu o puternică mișcare de separație de Vatican. Toți ctitorii și conducătorii tânărului stat: Masaryk, Kramar, Hlavacek, Benes, erau dușmani hotărâți ai catolicismului. Guvernul Cehoslovac a luat unele măsuri radicale împotriva bisericii catolice, o parte din averea pe care o deținea fiind etatizată; însă tulburările din faza organizării și activitatea clerului catolic au împiedicat prăbușirea catolicismului în Cehoslovacia. Cu toate aceste conflicte, în 1928 s-a ajuns la un acord între Cehoslovacia și Scaunul Papal cunoscut sub numele de Modus Vivendi, relativ la delimitarea diecezelor și numirea episcopilor.

Acordul încheiat între puterea laică, reprezentată de guvernul cehoslovac și Sfântul Scaun a fost considerat la vremea respectivă ca fiind cel mai avantajos și mai conform cu suveranitatea statului¹¹.

În Serbia nu se putea vorbi de catolicism. Totuși nu se cunosc exact motivele pentru care guvernul sârbesc de la Belgrad încheiase în ajunul războiului (23 iunie 1914), un Concordat care prevedea pentru cele câteva mii de catolici o arhiepiscopie în Belgrad și o episcopie la Scoplje. Conflicte au fost pe tema numirii unor episcopi de către Papă, a desființării școlilor confesionale, în care numai un număr mic de elevi nu o frecventau pe cea de stat, a exproprierii unor averi bisericesti în cadrul reformei agrare. De un tratament nedrept în Iugoslavia catolicismul nu se putea plânge; el a fost, însă, învățat să se plângă

⁵ Pentru a înțelege mai bine întreaga problemă a catolicismului în România, vezi lucrarea lui Onisifor Ghibu, *Catolicismul unghuresc în Transilvania și politica religioasă a statului român*, Cluj, 1924, *passim*.

⁶ George Sofronie, *Tratatul de la Trianon și acțiunea revizionistă*, Oradea, 1933, *passim*.

⁷ Ion Calafeteanu, *Revizionismul ungar și România*, Ed. Enciclopedică, București, 1955, p.188.

⁸ Mihail Manoilescu, *Dictatul de la Viena, memoriile iulie-august 1940*, Ed. Enciclopedică, București, 1991, p.183.

⁹ I. Mateiu, *Valoarea Concordatului încheiat cu Vaticanul*, Sibiu, 1929, p.21-22.

¹⁰ Vezi anexa.

¹¹ Dumitru Stăniloae, *Catolicismul de după războiu*, Sibiu, 1931, p.170.

continuu și să confunde interesele sale cu cele ale unui partid sau părți de țară (cazul Transilvaniei, în România). Nu puțin din veninul luptelor politice dintre partidul croat și guvernele de la Belgrad provine din agitația clerului catolic, în rândurile populației croate și slovene. Însuși secretarul de stat al Curiei, Gaspari, a declarat, în toial conferinței de pace de la Paris, unui corespondent al ziarului *Petit Parizien*: "Ar trebui să se acorde croaților în noul stat iugoslav o anumită autonomie, poate chiar un regim republican"¹².

CATOLICISMUL ÎN UNGARIA

Pornind de la ce spunea Onisifor Ghibu, în acest memoriu, legat de averile bisericii catolice: "care de fapt nu erau de factură bisericească, ci de natură publică, puse de Ungaria la dispoziția catolicismului, care fusese religie de stat a vechii Ungarii pentru scopuri publice nu unilateral bisericești", vom analiza, în continuare situația catolicismului unguresc.

Catolicismul unguresc a fost creația artificială a dinastiei de Habsburg și un instrument în mâinile ei. În sec. XVI catolicismul ardelean a fost complet distrus de reformă, iar pentru a fi salvat de la dispariție, și spre a-l utiliza din nou pentru scopurile lor politice, catolicismul a fost înzestrat cu averi, privilegii, toate acestea în dauna populației necatolice, majoritare (adică români). În sec. XVIII catolicismul ardelean a fost austriac iar apoi maghiar (sec. XIX-XX); sub unguri, catolicismul nu lupta pentru morala creștină ci pentru afirmarea maghiarismului și crearea statului unitar maghiar. După 1848 situația bisericii catolice din Ungaria urma să fie legiferată de parlament. S-a proiectat atunci, așa numita "Autonomie catolică universală", sub patronajul regelui, fără nici o dependență de Roma, însă situația a rămas neschimbată. Fondul de Studii și cel Religios (ambele fonduri catolice) erau administrate de organele statului, regele numea pe superiorii ordinelor călugărești.

După 1918, Transilvania redevenind românească, nu exista nici un motiv pentru a se da pe mâna episcopilor și superiorilor, ceea ce nu le dăduse statul ungar și apoi Cehoslovacia și Iugoslavia¹³. Tot după 1918, ungurii au făcut eforturi disperate pentru a determina Vaticanul să încheie un Concordat care să servească, pe de-o parte scopurilor politice, iar pe de alta scopurilor de supremație. Consultatorul ecleziastic al Ungariei pe lângă Vatican - călugărul benedictin Iustinian Seredy - reprezenta interesele diecezelor maghiare pe lângă Sf. Scaun, între care, în primul rând cele din "teritoriile ocupate"¹⁴.

Seredy avea un adevărat plan de luptă pentru readucerea Ungariei la "granițele ei milenare". Onisifor Ghibu spunea în legătură cu sprijinul acordat de Papă, Ungariei: "Dacă Italia manifesta de câțiva ani încoace o politică filo-revizionistă și filo-maghiară, aceasta se datorește în mare parte tot influenței de la Sf. Părinte"¹⁵.

Nichifor Crainic, explică doctrina religioasă a Italiei fasciste, pornind de la implicațiile celor două acorduri de la Lateran, între Mussolini și Papă, asupra catolicismului universal. Conform acestor acorduri doctrina religioasă a Italiei se confunda cu însuși doctrina fascistă a Italiei¹⁶. Astfel interesele Italiei și Sf. Scaun față de Ungaria, aveau un numitor comun: sprijinirea Ungariei revizioniste în realizarea planurilor ei, indiferent care erau acestea.

CATOLICISMUL ÎN ROMÂNIA

Ceea ce s-a obținut în Cehoslovacia și Iugoslavia, în România nu s-a obținut, deoarece după 1918

¹² *Ibidem*, p.175-177.

¹³ Onisifor Ghibu, *La o răscruce a vieții mele*, Cluj, 1938, p.24-25.

¹⁴ G. T. Marcu, *Vaticanul în slujba revizionismului unguresc*, în *Telegraful Român*, Sibiu, 10 nov. 1935, p.1-2.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Nichifor Crainic, *Ortodoxie și etnocrație*, Ed. Cugetarea, fără an.

a domnit "politicianismul partidelor și al partizanilor"¹⁷, dar și datorită faptului că: "Consiliul Dirigent a menținut toate "statele în stat" ungurești neatînse, în situațiile lor din care apoi cei mârșavi au făcut nu numai cetăți de apărare a vechiului ideal al Ungariei milenare a Sfântului Ștefan, ci veritabile mijloace de luptă și atac împotriva României". Când Onisifor Ghibu afirma "statele în stat" se referea, oarecum resemnat, la Statul romano-catolic ardelean și la numeroasele ordine călugărești ce ființau în Transilvania (am spus oarecum resemnat deoarece Onisifor Ghibu a dus o luptă curajoasă împotriva acestor organizații, însă adevărații dușmani, pentru el, au fost cei de la conducerea organelor direct răspunzătoare: Ministerele Cultelor, de Externe, de Justiție). Dacă ar fi să amintesc, pe scurt, din istoria acestei lupte, aș spune că Onisifor Ghibu a fost numit președintele Comisiei istorico-juridice pentru studiul problemei Statului romano-catolic, special creată în 1931. Rezultatul acestei activități a fost adunat într-un amplu studiu intitulat: *Un anacronism și o sfidare: Statul romano-catolic ardelean*, considerat împreună cu alte lucrări de referință "un catehism de toată ziua al politicii noastre religioase de stat"¹⁸.

Pe lângă organizațiile mai sus amintite, în Transilvania au mai servit intereselor catolice, unele organe de presă în limba maghiară, dintre care amintesc revista catolică lunară *Tudosító*. Ea și-a luat acest nume în anul 1936, după ce timp de 17 ani, ea s-a numit *Erdélyi Tudosító* (*Informatorul ardelean*); această revistă a fost de fapt o continuare a lui *Erdélyi egyházmegyei Tudosító* (*Informatorul eparhiei ardelenene*, adică al eparhiei romano-catolice de Alba Iulia). Atenția *Informatorului Ardealului* este îndreptată exclusiv spre chestiunile ungurești din Transilvania și Ungaria, "spre penetrația maghiarismului în Vechiul Regat, spre obținerea sprijinului pe seama ungarilor din partea catolicismului universal și spre întrebuințarea Sf. Scaun pentru scopurile lui, cu orice mijloace"¹⁹.

*

Desigur că problema politicii religioase era "un capitol de o gravitate excepțională ale căror efecte s-au dat pe față prin Dictatul de la Viena și se resimt și astăzi în forme care ne desenează la orizont primejdii la fel de mari ca cele din trecut, dacă nu chiar mai mari"²⁰. Efectele acestei politici au dus după cum am amintit, la Dictatul de la Viena din 1940; dar ce a fost mai dureros a fost soarta românilor rămași în Transilvania, după acest dictat. Simion Gocan, în 1935, amintea despre pericolul pe care îl putea reprezenta prezența ordinelor călugărești în cazul unui război între Ungaria catolică și România ortodoxă. Ordinele călugărești aveau personalitate juridică, cu drepturi stabilite în legile țării; călugării care slujeau aceste ordine, în urma regulilor călugărești nu pot fi considerați ca indivizi aparte; ei nu puteau avea avere particulară, nu puteau moșteni și nici testa. Totul aparținea ordinului, care dispunea asupra fiecărui individ după bunul său plac și care se îngrijea de lipsurile materiale ale fiecăruia dintre ei. Fiind scutiți de orice grijă materială și familială, fiind mai departe legați de ordin cu votul obedienței necondiționate față de superiorul ordinului, călugării formau o putere formidabilă ori unde ar fi fost. Gocan amintea, în continuare, poziția acestor ordine în cazul unui război: aceste ordine legate sufletește de Ungaria prin religie, prin limbă și prin organizație și neavând nimic comun cu România, ar însemna cea mai mare primejdie pentru România. După Dictatul de la Viena în Transilvania a fost instaurat, după cum se cunoaște, un regim de teroare, împotriva populației românești, de care ordinele călugărești nu au fost străine. Așadar, Simion Gocan, în 1935, anticipa rolul periculos pentru România, pe care îl puteau avea aceste ordine²¹.

*

Într-un pasaj din document se spune: "...care ne desenează la orizont primejdii la fel de mari ca cele din trecut dacă nu chiar mai mari". Documentul a fost scris în 1969, într-un context deja cunoscut, în care ortodoxia a fost considerată ca fiind o religie a ideologiei comuniste. Într-adevăr la orizont au

¹⁷ Onisifor Ghibu, *La o răscruce a vieții mele*, p.27.

¹⁸ Nina Negru, *Opiniile lui Onisifor Ghibu în problemele vieții religioase a românilor*. Comunicare ținută cu ocazia "Zilelor Onisifor Ghibu", 1995, Ed. III, Chișinău.

¹⁹ Onisifor Ghibu, *Pe marginea unei reviste "catolice" din Transilvania, 1938, passim*.

²⁰ Vezi anexa.

²¹ Simion Gocan, *Câteva cuvinte asupra ordinelor călugărești*, Oradea, 1935, *passim*.

apărut primejdii la fel de mari, dacă nu chiar mai mari, însă aceste primejdii trebuie delimitate: mai întâi sunt cele legate de securitatea statului român și apoi cele legate de noua hartă religioasă a Europei. Pentru primul caz, am să amintesc un eveniment care arată din nou incapacitatea de înțelegere și rezolvare, a guvernanților români, față de problemele religioase ale României de după 1989.

"La 22 septembrie 1991, la Alba Iulia, a avut loc o mare manifestație religioasă cu participarea unor invitați din Ungaria, precum și ambasadorul acestei țări la București, prilejuită de decizia Papei Ioan Paul al II-lea de a ridica la rangul de Arhiepiscopie, adică Mitropolie, Dioceza catolică din această localitate. Festivitățile considerate a avea un caracter religios, au avut loc în Catedrala romano-catolică unde, spre surprinderea asistanței, la sfârșitul slujbei religioase, s-a cântat în mod provocator imnul de stat al Ungariei. La intrarea în catedrală, participanților li s-a distribuit o broșură, în limba maghiară, intitulată *Catedrala Arhiepiscopală de Alba Iulia*, în cuprinsul căreia se menționa că: "teritoriul episcopiei Ardealului era mai mare ca al celei de azi; cuprindea întreg Ardealul istoric, precum și actualele județe Sălaj, Satu Mare și Maramureș. Dioceza ANEXATĂ ROMÂNIEI, prin tratatul de la Trianon, a fost separată de Arhiepiscopia de Kalocsa și trecută sub jurisdicția Arhiepiscopiei de la București (...)". Prin urmare, dacă pornim de la acel Concordat din 1927 (singurul act politico-juridic care a definit statutul bisericii catolice, acord denunțat la 1948), în România era stabilit ca centru suprem de conducere al bisericii catolice, Arhiepiscopia de la București. Tot prin Concordat s-a convenit ca pentru întreaga țară să funcționeze o singură Mitropolie (București) - respectiv arhiepiscopie - astfel că ridicarea la rangul de Arhiepiscopie a episcopiei romano-catolice de la Alba Iulia este un act abuziv, un amestec în treburile interne (dacă ținem cont că între România și Vatican nu există nici un acord care să reglementeze situația bisericii catolice, ultimul acord fiind, după cum am amintit, cel din 1848, prin care se denunța Concordatul încheiat în 1927), fără ca să fie impus de nevoi reale bisericești, decât numai de rațiuni politice ungurești²².

*

În ce privește ortodoxia în Europa și în lume, trebuie spus că ortodocșii, statistic, sunt cu mult mai puțin numeroși decât membrii celorlalte confesiuni creștine. Dar, ortodocșii au trecut, în cea mai mare parte, printr-o experiență istorică și spirituală care a contribuit la readucerea omului, prin suferință, în adâncurile ființei sale adevărate și la izvoarele vieții, făcându-l să descopere (sau să redescopere) acel continuu recurs la Dumnezeu ce ne rămâne, în unele clipe, singura soluție a supraviețuirii.

Dimpotrivă, ceea ce se numește mai nou Occidentul Euro-Atlantic, adică lumea cu care se identifică centrul de putere al romano-catolicismului, a cunoscut, în aceeași perioadă, un veritabil proces de descreștinare, a devenit un "spațiu al descreștinării"²³ prin edificarea unei civilizații și a unui mod de viață care sunt, în esența lor, însăși negarea valorilor creștine. Legea supremă de existență a lumii acesteia occidentale, euro-atlantice, ni se dezvăluie citind a treia ispită din pustie, respinsă de Mântuitorul, dar însușită de biserica romano-catolică și creștinătatea apuseană. Aceasta a răsturnat tulburătoarea întrebare a Evangheliei: "Ce-i va folosi omului dacă va cuceri pământul, iar sufletul său și-l va pierde?!" (Matei XVI, 26).

Toate acestea își găsesc justificarea în noua hartă religioasă a fostei Iugoslavii sau prin extindere la harta religioasă a Europei de după 1990.

*

"Personal am dus un război de o dârzenie nemaipomenită împotriva politicii catastrofale desfășurată de Consiliul Dirigent și continuate apoi de cârmuirea de la București".

Într-adevăr Onisifor Ghibu a dus un război "de dârzenie nemaipomenită împotriva politicii catastrofale" dusă de organele în drept. Onisifor Ghibu s-a luptat mai mult cu "un politicianism virulent, care punea pe planul întâi interesele unor potențați vremelnici și ale șleahței care-i înconjura și care

²² Ion Șuța, *Transilvania, himera ungarismului iredentist*, Ed. Acad. de Înalte Studii Militare, 1995, p.208-209.

²³ Dan Zamfirescu, *Ortodoxie și Catholicism în specificul existenței lor istorice*, Ed. Roza Vânturilor, 1992, p.325.

trebuiau satisfăcute chiar cu prețul trădării celor mai sfinte interese publice și de stat²⁴. Din cauza acestei plăgi grozave, aproape nimic solid nu s-a putut înjgheba în România, în perioada interbelică.

În ceea ce privește relațiile României cu Vaticanul, după cum afirma arhiepiscopul Nicolae Bălan, acestea reprezintă "o pagină neagră a diplomției românești"²⁵. Două evenimente importante marchează relațiile României cu Vaticanul: Concordatul (1927)²⁶ și Acordul de la Roma (1932)²⁷. Concordatul a fost încheiat la 10 mai 1927 și a fost net defavorabil statului și poporului român, deoarece acorda o serie de privilegii majore bisericii catolice, în dauna celorlalte confesiuni, inclusiv cea ortodoxă, majoritară.

Acordul de la Roma a fost semnat la 30 mai 1932 și încerca (pentru că legal nu a fost posibil) să schimbe statutul juridic al Statului romano-catolic ardelean, din uzufructuar al bisericii catolice, în proprietar al averilor administrate de statul romano-catolic. Acordul de la Roma a fost un act de slăbiciune al guvernului condus de Iorga, care a schimbat încadrarea acestui act de politică internă a statului român, transformându-l într-un act de politică externă²⁸.

De altfel, în 1932, Onisifor Ghibu trimite un raport regelui Carol II, în care el semnala situația anacronică a bisericii catolice din România, în speranța că regele României va putea interveni pentru remedierea situației bisericii catolice din România, lucru care nu s-a întâmplat²⁹.

În concluzie se poate spune pornind de la acest memoriu-document că de-a lungul vieții sale Onisifor Ghibu a semnalat organelor competente despre pericolul pe care-l reprezenta revizionismul maghiar, care după cum am văzut acționa sub masca catolicismului universal. Putem folosi ca argument câteva memorii, adresate guvernanților (amintesc aici pe cele din timpul guvernărilor: Iorga, Vaida-Voievod, Iuliu Maniu) apoi regelui Carol II și chiar lui Petru Groza, pentru a ajunge la acest memoriu, repet, aflat în stadiul de concept și al cărui destinatar nu l-am putut afla. De ce spun acest lucru? Pentru că acest memoriu dacă ar fi avut un destinatar anume, atunci el ar fi fost dactilografiat, cum au fost toate celelalte memorii, mai sus amintite.

Personal consider că Onisifor Ghibu era conștient că lasă posterității un document a cărei valoare va fi mai mare atunci când ar fi descoperit, având în vedere și contextul în care era scris, anul 1969 (era comunistă).

VALENTIN DRĂGAN
Universitatea "Ovidiu"
Constanța

ANEXA

**Neiertată greșală de politică internațională
a României de după 1918:
Politica sa față de Vatican**

de Onisifor Ghibu

Neiertată greșală săvârșită de Consiliul Dirigent al Transilvaniei (decembrie 1918 - aprilie 1920), în politica religioasă și minoritară.

²⁴ Onisifor Ghibu, *La o răscruce a vieții mele*, p.181.

²⁵ Nicolae Bălan, *Biserica împotriva Concordatului*. Discurs rostit la discuția pentru ratificarea Concordatului, în ședința de la 23 mai 1929 a Senatului român.

²⁶ Pentru detalii vezi pe larg: Vasile Goldiș, *Concordatul*, Arad, 1927, *passim*, Onisifor Ghibu, *Nulitatea Concordatului dintre România și Sfântul Scaun*, Cluj, 1935, *passim*.

²⁷ Vezi pe larg: Valer Pop, *Acordul de la Roma*, Cluj, 1934, *passim* și George Sofronie, *Natura juridică a acordului de la Roma. Un capitol din relațiile diplomatice dintre România și Vatican*, 1934, Cluj.

²⁸ *O grea moștenire hărăzită de ultimele guvernări: Acordul încheiat de guvernul Iorga cu ungarul iredentiști și ratificat de Sfântul Scaun*, în *Țara Noastră*, 1933. 4 noiembrie, p.1.

²⁹ Arhivele Statului București-fond Onisifor Ghibu, dosar 156\328.

În loc să procedeze, în chestiunea minorităților etnice și religioase din Transilvania, de acord cu Cehoslovacia și Iugoslavia, din motive înguste și din lașitate, Consiliul Dirigent, dimpotrivă urmează o politică aparte, de unul singur, menținând situațiile anacronice din vechea Ungarie, prin care, spre imensa pagubă a ființei și securității noului stat român abia întregit, a făcut din minoritatea maghiară din Ardeal, un dușman ireductibil al României Mari și a păcii europene și mondiale.

În ce privește celelalte două state succesoriale ale Austro-Ungariei, Cehoslovacia și Iugoslavia, au statificat întreg învățământul confesional maghiar moștenit de la unguri, naționalizând și imensele averi ale Bisericii romano-catolice, care de fapt nu erau de natură bisericească, ci de natură publică, puse de Ungaria la dispoziția catolicismului, care fusese religie de stat a vechii Ungarii pentru scopuri publice nu unilateral bisericești; și în timp ce statele amintite au destituit din prima zi a existenței lor pe episcopii unguri, care erau simple instrumente de maghiarizare, înlocuindu-i cu elemente credincioase lor, în Transilvania au fost menținuți toți episcopii unguri, baroni și conți de origine, dimpreună cu statele lor majore de canonici (...) etc., aproape toți veniți din țara-mamă a lor, cu scopuri mai mult politice. Consiliul Dirigent a menținut toate "statele în stat" ungurești neatinse, în situațiile lor din care apoi cei mârșavi au făcut nu numai cetățeni de apărare a vechiului ideal al Ungariei milenare a Sfântului Ștefan, ci veritabile mijloace de luptă și atac împotriva României.

Este acesta un capitol de o gravitate excepțională, ale căror efecte s-au dat pe față prin Dictatul de la Viena din 1940 și se resimt și azi în forme care ne desenează la orizont primejdii la fel de mari ca cele din trecut, dacă nu chiar mai mari.

Personal eu am dus un război de o dârzenie nemaipomenită împotriva politicii catastrofale desfășurate de Consiliul Dirigent și continuate apoi de cârmuirea de la București.

*

Neiertată greșală a politicii internaționale române în legătură cu atitudinea sa față de Vatican.

Am scris asupra acestui subiect, la timpul său, volume întregi, dar glasul meu a fost al celui ce strigă în pustiu. Tot ceea ce am scris mai mult tangențial în acest memoriu, am dezvoltat în alte lucrări (...) rămase manuscris. N-am putut atinge întreaga documentare propriu-zisă, căci așa ceva ar reclama volume întregi. Țin să le dau (...) pentru susținerea documentară a tuturor tezelor etalate posed întreaga documentare juridică, istorică și politică, cum îmi place să cred că nimeni altul în țară nu o mai posedă și că sunt gata să v-o pun la dispoziție.

În convingerea că prin paginile prezente mi-am îndeplinit cu cea mai înaltă datorie și întreaga viață, în așteptarea (...) Dv. Vă rog să primiți asigurarea întregului devotament pe care vi-l datorez.

Sibiu la 22 iulie 1969.

**FROM GREAT ROMANIA'S RELIGIOUS POLICY:
ONISIFOR GHIBU'S MEMORIAL ON ROMANIA'S POLICY TOWARDS
THE VATICAN AFTER 1918**

SUMMARY

The breaking of the Austro-Hungarian Empire, after the First World War brought about among other consequences, the outlining of some religious problems for the successor states (Czechoslovakia, Yugoslavia and Romania). This religious problem appeared because of the establishment of the statute of the Catholic Church properties as well as of confessional schools within the new states.

Thus, if in Czechoslovakia and Yugoslavia measures were taken so that these properties should belong to the state, in Romania (where in the euphoria of the return of Transylvania, which had belonged to the Austro-Hungarian Empire, to the borders of the state) the formula of church autonomy was accepted.

The present article is an analysis of a memorial remanied at the stage of draft, elaborated by Onisifor Ghibu in 1969, a Transylvanian who had got familiar with and studied this problem with great interest. The document is a harsh protest against the Romanian political forums in the period between the two world wars which had forgotten that the foreign churches in Transylvania had been organized as a kind of fortresses not only for defense but also for attack and conquest.

Under these circumstances, after the Treaty at Trianon in 1920 was signed, a revizionist tendency was more openly displayed in Hungary, a tendency which had in view the restoration of the former Kingdom of Saint Stephen. Romania concluded two diplomatic acts with the Vatican that were totally unfavourable to the Romanian state: Concordatul (1927) an agreement which granted major privileges to the Catholic Church, to the disadvantage of other confessions, including the major Orthodox one and the second act, The Agreement at Rome (1932), which had to

bring the right of ownership over the properties which had been administrated by to the Roman-Catholic State from Transylvania (catholic organization in Transylvania).

By these two acts, concluded with the Vatican, the Romanian government gave way to Hungarian revisionism to freely manifest in Transylvania intermediated by the Catholic Church and by the Catholic monastic Orders. The effects of this policy finally led to the Dictate at Vienna (1940) which was to take Transylvania from Romania. After annexation, Transylvania came to know a system of terror against the Romanian inhabitants. It has to be mentioned that this system wasn't unknown at all to the monastic Orders. After the Second World War, the Dictate at Vienna was abolished but this didn't solve the problem of Catholicism in Transylvania.

This is the reason for which, in 1969, Onisifor Ghibu continued to fight to make people aware of the danger represented by Catholicism in this part of Europe. The attitude of the Catholic Church was that of an instrument with political aims which affected gravely the integrity of the Romanian state.